

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

Il. Iac. Sadoletvs Episc. Carpent. Erasmo Roterodamo S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

que in hoc genere plura, præclaraque edidisti, & quotidie edis, cum ingenium, & copiam, & facilitatem tuam mirari soleo: tum animi virtutem, atque constantiam: quod plurimis æmulis tuæ laudi obrectantibus, ab inuito labore minime deterreis: studeque quotidie magis, ut bonis & literis, & moribus per te confusatur: in quo tua scientia & egregia voluntas maximis mihi videtur laudibus ad cælum extollenda. Vnum est quod optarim, (quid enim me prohibet idem officium amici præstare tibi, quod ego abs te requiro?) vnum est, inquam, quod velim, idque tibi vehementer suadeam, ut a contentionibus omnibus te auoces: & aliqua in scribendo prætermittas, quæ ut non sint a vera pietate abhorrentia, contra tamen inueteratas populi opiniones, & quorundam hominum, siue etiam ordinum studia tendunt: quibus se non opponere maioris arbitror fore grauiratis. Quid enim te cogit hominem in omni doctrina summum, cum longè imparibus quasi altercando, & iurgis concertare? cum præsertim sacram scripturarum paratus campus sit, latè in omnem partem patens: vbi te ad tuum arbitrium exercere, & omnes in eo ingenij tui diuitias explicare possis: quas admirentur homines, non de quibus litrem tibi intendant. Equidem quicquid scribo, scribo animo optimo atque amicissimo: & quod maiorem in modum cupio, tantam virtutem, quanta in te est, ab omni non dicam labe, sed suspitione labis etiam apud vulgus alienam esse. Verùm hæc tu melius. Nos, mi Erasme, quantum possumus, vterque pro virili parte, feramus opem labenti fidei Christianæ, quæ ut vides ipse, non solum vitiorum in hoc tempore dominatu, & multitudine facinorosorum hominum, quibus omnia redundant, sed externis domesticisque hostibus, omnibusque & bellorum & impietatis machinis oppugnatur: estque ad cadendum procliuis, nisi eam, qui vnus omnia potest, fullerit & sustinuerit Deus. Cui quodam Deo ac Domino si gratiam eam, quam debemus, conabimur referre, & beatam ipsi inuenimus vitam, & cæteris noster non inutilis erit, neque instructuosus labor. Quanquam tu quidem hortatione non indiges. Nos ut locum nostrum ne deseramus, debemus magis providere. Sed de his satis. Tu valebis, nosque diliges, tibi que persuadebis, esse nobis maximæ curæ & quietem, & dignitatem tuam. Vale etiam atque etiam mi Erasme. Amerbachio nostro plurimam salutem, a quo crebriores literas desidero. Carpentoracti, pridie Idus Feb. M. D. XXX.

II.

IAC. SADOLETVS EPISC. CARPENT.
Erasmo Roterdamo S. P. D.

E 5

Tuum

Tuum de meo Psalmo iudicium, tanquam profectum ab homine omnium doctissimo, & viro maximo, magna quidem animi voluptate affectit. Sed cum tui nominis auctoritas mi Erasme eiusmodi sit, ut brevis tua commendatio pro insigni laude ceterorum omnium valere debeat, facile perpexit, quod plus tu in laudes dixisti meas, quam quod mei ingenij reuerentia sustinere posset: tum id abs te amori in me tuo fuisse datum, & tuae prestanti eximiaque humanitati, in qua tu mihi videris iam velle, sicut in optimarum artium tractatione & scientia, omnibus nobis antecellere. Etenim si meus frater germanus esses, qui potuisti magis, aut ostendere letitiam animi tui, quam ex mei ingenij partu, qualicumque illo quidem percepisti: aut tuam erga me benevolentiam declarare: in quo ipso utique apparet & extat quedam rara omnibus seculis natura tuae probitatis, & singularis integritas, nullo infuleata obrectandi studio. Quod tamen est verae atque perfectae virtutis proprium: cuius qui compotes sunt, cum ipsi sibi confidant, alienas etiam solent virtutes exosculari. Sed ego me indignum tuo isto de me testimonio arbitraurus sum, si tibi concessero, ut tu in me amando priores partes feras. Non enim aut ita tardo ingenio sum natus, ut non cognoscam, quid requirant praestantissima virtutes tuae: aut ita ingrato, ut tuae optimae erga me voluntati non parem gratiam reddam. Sed quoniam haec factis melius praestanda sunt, quam verbis: sed haecenus de eis dictum. Psalmum tuum mihi redditum, cum in prandio essem, & aliquot graues viri mecum una essent, avidè perlegi, cursum videlicet, nec potui illum retinere quin mihi extorqueretur è manibus: tanta est cunctosum legendi tua cupiditas. Itaque expecto, dum eum de integro legam. Quantum tamen ex illo primo aspectu percipere potui, duae me res in eo eximè delectauerunt. Una, quod ubique fere, & omnibus in locis, stimulis quibusdam pietatis, ac religionis ex verbis tuis animum meum pertentari sentiebam: ita dulcis, & pia, & omne delinens sensus fluebat oratio. Altera, quod tu certe in hoc genere factus es constantior aduersus inceptorum hominum molestissimas garrulitates non tam refutandas, quam contemnendas. Quod ego te prioribus literis cum hortabar, iocundo mi Erasme faciebam, quod tuae me dignitatis studium & cura stimulabat. Quanquam enim (ut tu scribis) altius vitis dormientes in clamate asperius aliquando fit necesse: tamen id ita agere, ut non à stomacho neque ab iracundia illiusmodi reprehensio profecta esse videatur, si cuiquam, tibi profecto conuenit. Difficile omnino est, vel potius inuisitatum, non commoueri, cum odiosè sunt, qui obstrepant: & quod ipsi aliquid sibi inanis gloriae aucupentur, inuicibus disputationibus tanquam gloria.

diatoris libellis laceſſunt ampliffimos viros. Sed ad tuam cæte-
 rarum laudum omnium excellentiam hanc quoque accedere de-
 ceo tibi eſt, vt eos vel negligas, vel ſi obiurgandi ſunt, pater-
 no quodam admoneas affectu, quando tu quidem in facris lite-
 ris, ad antiquum decorem ſplendoremque reuocandis, & o-
 mnium noſtrum, & huius ſæculi es pater. Illud item cenſuerim,
 cum iam accepta vulgo quedam ſunt, quæ ſuaſpente natura ita re-
 dolent pietatem, vt ſolum in eis, quod nimium eſt, ſubaccuſare
 poſſe videatur (cuiusmodi eſt quorundam ſanctorum veneratio,
 & picturarum crebritas) non eſſe popularibus ſtudiis obſiſten-
 dum. Non quia multò ſit rectius figere in Chriſto cogitatio-
 nem ſummam: ſed neque iſta à fide noſtra aliena ſunt, & non
 queunt omnes ad ſublimentiora illa facile aſcendere. Hæc ego te-
 mere ſcribo fortalte, & parum conſiderans quis ad quem. Sed i-
 gnolce, mi Eraſme, audaciæ meæ. Summus quidam & incredibili-
 ſſis meus in te amor me cogit vt libertate in amicitia propè ad
 teneſtatem: quanquam tu quidem pro tua ſumma benignitate
 in bonam partem accipis. Sed ego ne ſim ſaluus, ſi quicquam a-
 liud ſpecto, niſi quietem, & dignitatem, & amplitudinem tuam
 quam ſemper tutatus ſum, & quantum in me fuit etiam affe-
 ctam præmiſi, atque ornatam eſſe volui. Itaque recorder, me
 quondam Pontifici Maximo, ei qui nunc eſt ſuaſorem fuiſſe, vt
 tibi inſigne ſacerdotium quoddam in Germania traderet. Quod
 ille, qua bonitate eſt & ſtudio erga homines doctos, erat factu-
 rus, niſi certi contradixiſſent: hæcque aduerſus te nixi calu-
 mnia, bonum animum Pontificis in aliam verſiſſent partem.
 Iamquam autem hominem doctum meditantem aduerſus te *de
 reſponſione* quedam auctoritate & precibus ab ea voluntate ſer-
 uentiaq; deduxi: nec quoad ego manſi Romæ, quicquã ille in te
 ſcribere eſt auſus. Quid ergo eſt? ego quod in hoc recente Pſal-
 mo duarum illarum rerum, quas notaui, alteram video penitus
 peccatiſſimam, alteram leiſſimè tactam, mirificè ſum tua mode-
 ratione animi & prudentia delectatus. Nam cætera tua in illo &
 admiranda, nec noua, orationis ſplendor, grauitas, copia, rerum
 que tractantur in eo, veritas ac dignitas, & quidem triplicata ſe-
 ne, vt perſpicuum ſit, orationis theſaurus non exhauriri apud te,
 tanquam collectos, ſed ſemper ſeaterere. Atque ego cum meum
 dicendi genus comparo cum tuo, aſpicio planè me ſerpere humi,
 & nimis familiariter illa diuiſa tradere, quæ tu *perſpicua et
 ſe ſeruo*, & ea in ſua veneratione grauitateque conſeruas. Et
 tamen quicquid ſumus ego & tu, a Deo ambo totum obtine-
 mus: in quem grati eſſe, cuiusque honori & gloria perpetuò
 inſeruire debemus. De Heſychio quod quaeris, habueram Pſal-
 miorum Græcum librum, veruſtate inſignem: in eo proœmium

Heſy

Hefychij luculentè scriptum in eam sententiam, ut probare conaretur omnes Psalmos Davidis esse. Is liber mihi cum ceteris omnibus perit. Reliqua sunt apud me Græca collectanea in Psalmos incerto autore: scripta non tam copiosè, quàm eleganter: quibus præcipuè utor. In iis interdum citatur Hefychius. Sed ego cum illa legi, & Latinorum aliquos de eorum numero quos prædicat: non tam illorum explanationem valde sequens, quàm Spiritui sancto permittens me totum, feror quacunquè me ille vocat: cuius vtiàm ut spiritualis in me homo, sic etiam corporalis templum idoneum esse posset. Sed crede mihi, mi Erasme, nostra nobis non parum adhuc obest infirmitas. Deus autem omnium potens, qui tibi labores, & sollicitudines, & affectam valetudinem dat: quis scit, an maiore tuo bono id faciat, quàm si quietem tibi & molle otium præberet: equidem confido ita esse, nihil laboriosa sollicitaque vita, sed quæ cum Deo profusè coniuncta sit, videtur reuera fieri posse felicius. Germanicæ nationi bene sit: amo enim gentem totam, dignissimamquè arbitror, quæ in vera tuenda ac propugnanda religione suorum maiorum gloriam consequatur: cui qui obstant, & contaminant patriæ suæ decus ad bonam eos mentem convertat Deus. Tuæ in Psalmum meum annotationes mihi gratissimæ: itaque cogito magnam partem illorum mendorum tollere: nam aliqua sunt, quæ autoribus optimis nituntur. De me, mi Erasme, sic tibi persuadeas volo: quanquam ego tenuis sum, & magnis à fortuna detrimentis multatus: nihil me tamen habere, quod non tuum aequè velim esse ac meum. Neque in hoc solùm, sed in omni tua dignitate atque fama conservanda hoc sum animo, ut sponte per me ipse, & abs te monitus, summam tibi fidem in amicitia ac benevolentia semper sum præstiturus. Vale. XIV. Calend. Octob. M. D. XXX. Carpentoract.

III.

IAC. SADOLETVS EPISC. CARPENT.
D. Erasmo Roterodamo S. P. D.

Quod literæ meæ ad te tardissimè perferantur, planè mole-
stum mihi est. Cuperem enim illas maturè reddi: nec tam,
ut te delectaret, quod tu humanissimè atque amicissimè fieri
seribis, quàm ut meum tibi officium celeriter esset cognitum.
Tuas quidem tertio Calend. Martij datas, ineunte Maio accepi.
In quibus quod mihi de valetudine prospera gratularis, equidem
libenter accipio hanc gratulationem tuam, tui amoris eximij
erga me testem. Veruntamen scito à medio Nouembri vsq; ad A-
prilem extremum minus me commodè valuisse. Itaque toto hoc
tempo-